

СПОР БУГАРСКЕ И САВЕЗНИКА

Цетиње, 21. јуна

Рат још није проглашен између Бугарске и њених савезника, али све оно што се сада одиграва између Бугара и Срба, као год и Бугара и Грка јасно показује да је крвави рат већ започео. Од обичних несугласица и пограничних сукоба прешло се на крваве сударе, јаке битке и силно крвопролиће.

Као што нам извјештаји говоре, не туче се више чета с чегом, нити мања одјељења војске, нема ту више ни говора о комитама, него су се у коштац дохватиле регуларне војске и немилостиво се касапе.

Формално рат није обављен, али у ствари се води крвав и одлучан рат. Само у току једног дана у нападу узело је учешћа 100 батаљона бугарске пјешадије са 200 пољских топова.

Из Биограда увјеравају, да је и овога пута сукоб изазван с бугарске стране, гдје се систематски ради изненадним препадима и мучким дјеловањем. Према томе ови крвави сукоби нијесу толико страшни колико су страшне оптужбе, које се подижу противу Бугара.

За сукоб, који је избио прекјуче, Бугаре страховито оптужују. Као што увјеравају онај који имао облик препада учињеног великом жестином. Могло се очекивати да ће бити поновни напад као што су били они прије неколико дана код Злетова, али да ће Бугари извршити овакве опште нападе без претходне објаве рата, томе се на српској страни нијесу надали. Ови су напади били систематски удешени тако, да би збунили образовани свијет. Осуђујући братоубилачки рат са Србијом, Бугари су на бојном пољу позивали Србе да се не бију међусобно, и кад је бој почео, истакли су бијеле заставе и дигли пушке у вис, али мјесто да се предаду, извршили су изненадно напад бајонетима. На једном мјесту, користећи се помрчином, један бугарски батаљон приближио се једној српској батерији. Српска пјешадија, која се налазила у близини, отворила је ватру, на што су Бугари узвикнули: „Ми смо Срби, не гађајте!“ Настаде забуна. Српске трупе прекидоше ватру. Бугари сада поновише напад и отеше од Срба четири топа. Српски војници, озлојеђени таквим поступком, навалише на Бугаре бајонетима и повратише своје топове...

Али и све то и није тако страшно као што је случај, који се износи о погибији тешких српских рањеника смјештених у биваку крај Штипа, када су бугарски војници српске рањенике бајонетима премлаћивали!

Бугарска стоји пред тешком оптужбом. Она не само што изазива ове велике крваве сукобе, који су већ довели до правог рата, него се у њима подноси тако као што се нијесу подносили чак ни некултурни Азијати.

Разумије се, све ово изазвало је силну огорченост и раздражење и све што се до сад учинило да се одржи мир, пропало је. Стрпљење је издало и крвави сукоби настављају се свом жестином.

До сада су Срби били надмоћнији од Бугара и из дефанзиве прешли су у офанзиву и већ у великој продиру на бугарско земљиште, потикујући их и заузимајући им важне позиције.

У Биограду је увјерење да је рат већ отпочео.

Бугарска и савезници

— Непомирљиво држање Бугарске према савезницима —

Говорећи о спору међу балканским савезницима и испољавајући, да није изгубио наду о коначном споразуму „Женевски Дневник“ однос савезника излаже овако:

Бугарска је штампа против Срба јудо жестока и неправедна. Учинење услуге јучерашње су. Колико јуче, биоградски кабинет био је узео на себе да води скоро сам у Македонији операције које су се, по уговору, морале водити у двоје. Колико јуче послао је, изван обавеза које је био примио, сву своју опсадну артиљерију и педесет хиљада војника да би помогао Бугарима да заузму Једрене. Све се то збирало. Срби су учинили за Бугаре много више него што су морали. Бугари имају да добију од рата, захваљујући потпори Срба, много више него што су рачунали. Срби напред, по одлукама које су аустријске пријетње наметнуле Европи, лишени су територија на које су највише залагали и које је уговор о савезу предвиђао за њих. При свем том, које они траже у Софији пријатељски односи и уговори, Бугарски државни срдито вичу на њихово „луциштво“ и њихову „неправду“.

Ми не знамо шта ће ријешити суд који има да примјени према правилима грађанског права, уговор закључен прије рата између два савезника. Али извјесно је да аксиома *summum jus, summa injuria*, није никад нашла франпантније примјене. Срби су радили у њихову повјерењу према својим савезницима. Нијесу се цјенкали с њима око потпоре, коју им нијесу морали дати. Рачунали су на узајамност, на искрену примјену уговора, по којима су њихови синови гинули поред Бугара. Рачунали су да ће се водити рачуна, не само о слову, него и о правичности, прилагођавајући се новим приликама. Сада наилазе на у непријед утврђену намјеру да се без мјере користе непредвиђеним догађајима, не водећи никаква рачуна о разочарењу и жртвама пријатеља траженим у мученим данима. Такво понашање није без преседана ни у приватну животу, ни у историји народа. Оно за то ипак није за похвалу. Оно је одиста врло вјешто. Многи ће рећи да, предајући се тако без гаранција, српски државници показали су се великодушни али неопрезни.

У овоме часу узнемирени, све се очи окрећу ка Русији. Она се може умијешати, не водећи рачуна о жељи Аустрије, да се савезници почупају. Таква жеља не износи се јавно и, ако се омете, може незгодно послужити за дипломатску акцију откривена лица. Цар је одређен као судија уговором између Срба и Бугара. Чак и ако два доучерашња савезника и не апелују на њ, он може предузети стварну иницијативу. Он то може сам. Русији Бугари имају да захвале за свој национални ускрс а, од доласка Карађорђевића, Срби су престали да иду браздом Аустрије да би се повјерила заштити велике словенске царевине. Од почетка кризе, петроградски кабинет показао је опрезност, плашљивост, неодлучност које збуњују. Прејерани страх од сукоба навео га је да пусти Аустрију да постане господар дјела. У овоме часу у њеној је власти да снасе оно што се може спасти од резултата, добијених балканским ратом. Вријеме жури позивајући Бугаре и Србе да демобилишу, и да приме њене одлуке у сукобу који их дијели. Русија би им учинила неопишљиву услугу. Она би тиме учинила услугу и себи, јер умириће словенских побједилаца на Балкану, извјесно повећава њену моћ. Извјесно телеграми казују

да се та акција започела. Али, да би она успјела, мора бити толико одлучна, јасна и одсечена, колико су руски кораци то мало били од почетка кризе.

Грчка, изложена сукобу са Бугарском, вјероватно се удружила са Србијом и потпомоћи ће је ако плане рат. У Атини показују видљиву хладнокрвност. Г. Венцелос, чији положај није поколебав, држи на узди штампу и умножава напоре за помириштво. Али као и Србија, ни Грчка није расположена допустити да јој се отму плодови њезина напора од сувише пруждрљивих компањона.

Противу два савезника, који су се од јуче коалирали, Бугарска не може рачунати на лакву побједу. Исход борбе био би чак и врло сумњив, осим ако је краљ Фердинанд обезбједио себи нове потпоре. Један врло занимљив телеграм казује да је Румунија доставила до знања силама да „ако рат плане, она неће према њему остати равнодушна“. У коме ће правцу радити, то још не каже. Да ли ће бити противу Бугара, да ли за њих? Да ли се резервише да се наплати за своју потпору каквом новом Силестијом? Да ли је та награда већ обећана? То је опет тајна, али ваља добро мотрити на ту страну. Никако се не треба чудити што букурешки кабинет, без сумње у договору са бечким резервише себе да би искористио претећи рат између дојучерашњих савезника, да би се још обилатије послужио него што је урадио у току рата с Турцима...

Никада, од прије неколико мјесеци, балкански положај није био мутнији. Свиуда се осјећа улетале кабинета у циљу поништавања балканских побједа и омегања да рат не донесе очекиване плодове за ослобођење народа на полуострву и њихову трајну слободу у миру.

Вјести из Србије

— Нарочити извјештаји нашем листу —

Биоград, 18. јуна
И за време рата с Турцима, српска војска испољавала је врло често силну храброст, али у овом сукобу с Бугарском она јачи чула од храбрости. О томе би се могло читати страним дајемцима. Довљно је само да изгледимо овај примјер: Послије познатог бугарског напада, у коме је погинуо бугарски војвода Славко са једанаест четника, Бугари су јутра дан обновили напад са 30 четника. Они су нападли два српска војника и кадих нападоме, ова два војника заузеше бусију и ступише у борбу са Бугарима, који су на њих сипали плутуне, на чак и бомбе, али не поможе им ништа. Борба се свршила тиме што су Бугари одступили носећи мртве или рањене другове своје. На мјесту борбе нађено је 800 испуцаних бугарских чпура, док су оба војника српска остала неповријеђена.

А да је војска српска одушевљена показује и поступак војника трећег позива. Војници II пука III позива, којима командује пјешадијски погубовник Љубомир Михајловић, изјавили су жељу да се уврсте у прве редове. Како је њихова досадашња служба била важна, можда им није уважена, али су је они поновили изјављујући да се осјећају снажни и способни да својој отаџбини учине веће услуге но до сада и да је то њихова досадашња жеља. Послије овога отпремљени су са свим погребним као и остали позиви војске и сада се налазе на једном од најважнијих мјеста.

Једнаку је жељу изјавио и један батаљон 15 пука трећег позива, којим командује резервни капетан Милан Петровић. То су војници, који су учествовали у српско-бугарском рату 1885. г., тако звану Сливничари.

Како се сада подноси, и ако су стари преко педесет година, најбољи је доказ борба код Бевђелије, гдје су потукли бугарска „момчета“.

Краљевим указом у Србији је установљена медаља под називом „Крст Милосерђа“. Медаља је златна у облику крста и једнака за све чинове у војсци и остала лица. Кракови крста зарезани су у виду унадног тупог угла. У средини крста налази се округла прстена, у коме је на предњој страни написано старом ћирилицом „за њега рањеника и болесника“ и 1912. На полеђини прстена налази се државни грб. Вертикални и хоризонтални пречник крста дугачки су 40 м. м. Ос-

вина прстена је 15 м. м. Крст се носи на лијевој страни прсцу на свиленој траци отворено плаве боје, у облику равностраног троугла, чииа је једна страна 40 м. м. Крст милосерђа даваће се официрима и војницима свих позива, добровољним болничарима и болничаркама и другим лицима за нарочито одликовање у ревносној усрдној и преданој деји, пожртвовању и указаној услузи и помоћи рањенима и обољелим војницима у рату и миру за вријеме епидемије, пожара, поплаве, глади. Уз ову медаљу даје се увјерење, које потписује министар војни, у чијем се министарству списак одликованих лица чува.

У сриједу послите подне санитарским возом број 2 доведени су из врањске болнице 400 које рањених, које болесних војника. Уз пут су од њих остављени у Јагодини, Паланци по 20—30, у Младеновцу остављено 330 да се упуте болници у Ваљеву, а у Биоград је доведено преко двадесет већином оних рањеника којима је нога ампутирана.

У врањској болници остало је свега 60 болесника, а нишке су болнице са свим испразњене.

Војран је кредит од 24 000 динара, који ће се употријепити за обољеле ратнике ради опорављења у бањама. До сад се о државном трошку јачећило у бањама око 400 обољелих ратника.

Министарство финансија упутило је Жељезничкој Дирекцији све уговоре од 1879. године до данас закључене између друштва ориенталних жељезница и турске државе. Према тим уговорима Жељезничка Дирекција поднијеће извјештај министру грађевина о правима и дужностима ориенталних жељезница.

Од 25. до 30. августа ове године одржаће се у Белгији међународни конгрес за лиечење рањеника у вријеме рата. На овај конгрес позвана је да учествује и Србија.

У министарству грађевина ради се на сређивању пријава страних инжењера. Највећи број пријављених инжењера, који би жељели ступити у Србију у службу, има из Белгије.

Према сталним извјештајима угинуло је у прошлом рату 20 000 говеди. Укупан број говеди, који је употребљен у томе рату износи 80 000.

Стање у Бугарској

— Наш нарочити извјештај —

Софија, 16. јуна

Држање Бугарске према савезницима још једнако је непомирљиво. Писање пак бугарске штампе преврћује сваку мјеру. То је заслуга ратоборних кругова, у којима се налазе махом они деструктивни елементи, који су маћедонством трговали и на томе своју проблематичну егзистенцију заснивали. То су т. зв. патентирани патриоте, скуљене махом из крајева изван Бугарске и живјели на рачун државне касе. Сгаљожени и трезвени Бугари стоје сасвијем на страни и ни у колико се не слажу са овим што се сада одиграва у Бугарској. Од туда се и може разумјети што ови ратоборни кругови тако далеко иду, да отворено пријете да ће се бацити отвореном непријатељу у паручја само да напакосте досадањим својим савезницима и у тој одвратној борби не презају ни од недозвољених средстава. Тиме се и може објаснити много што-шта: изјаве да Бугари нијесу Словени и да им није стало до Словенства, да Бугарска неће да зна ни за шта друго него само за себе, да их са Србијом никад није ништа везивало и да јој је једини циљ уништење Срба и т. д. Тако се и може протумачити што је бугарски посланик у Лондону, Маџаров, изјавио између осталог, дописнику Хавасове Агенције чак и ово: „Данас ми имамо на својој страни Аустрију и ми ћемо тражити њену помоћ. Сезона русизма прошла је у Бугарској онако како су већ прошли прољетњи шешири.“

Али док су поједини политички спекуланти и многи опскурни листови у Бугарској тако безобзирни и док својим оваквим држањем тероришу шијелу Бугарску, трезвени и свјесни Бугари одлучно су противу свега овога, те се незадовољство њихово све више шири, као год што су и њихови протести почели да избијају. То је неоспорни факт о чему свједочи и ово саопштење, који је до-

нијела „Бугарија“: „Софиска мјесна команда упутила је телеграм помоћнику главнокомандујућег и наредила, да се преко административних полициских власти у пријестоници објави, да се ратно поље преноси на Стару Бугарску и ушљед тога уводи се *ванредно стање у свој сили и ширини*. Исто наређено је, да се *предузму најстрожије мјере, да са српске нереди у пријестоници* и да се осигура ред и спокојство пријестоничког грађана. Наређено је, да се обрати особита пажња и да се најпажљивије прате сва она лица, која би дала повод на каквој сумњи. Таква лица искусиће најстрожије казну, коју прописује војни закон за ратно вријеме“.

„Бугарија“ је лист председника министарства Стојана Данева и кад се то зна, онда ово саопштење говори врло много. Ту се отворено признаје да у бугарској пријестоници избијају нереди, којима је угрожен ред и спокојство грађанства, као год и да се по цијелој земљи развија опасна агитација. И кад је то тако у *пријестоници*, може се већ мислити како је већ у *унутрашњости*! Назад увођење *ванредног стања „у свој сили и ширини“*, предузимање *најстрожијих мјера*, контрола сумњивих лица и одређивање најстрожијих војних казни најбоље говори да у Бугарској влада несносно стање и да је догорело до поката, а да је ауторитет државних власти сведен на нулу.

Незадовољство противу оваког стања избија и у војсци. И ту се појављују отворени протести противу агитације за рат са Србима. И њих би хтели силом, као и у грађанству, да угуше, али ма колико да је терор велики, успеха нема. А томе би се могли навести силни примјери, који су и иначе врло интересанти и веома карактеристични. Да све те примјере ређамо, нас би далеко одвело. Довољно је да речемо да од дисциплине и јединодушности ни помена нема. Тако је и могло доћи, да војници, при превозу с Чаталце на српску границу, скачу свозова и бјегају својим кућама; да приликом инспекције једног генерала не даду му прописну почаст и не одговоре му на поздрав; да у буљке дезертирају, отказују послушност и др.; да се официри дијеле на два табора и међусобно туку и т. д.

У кратко рећи незадовољство све више буја и обузима цијелу Бугарску и све ово што се сада одиграва у Бугарској сведочи, да се прави и честити Бугари не слажу са држањем Бугарске и да не одобравају њен фронт који је обрнула према савезницима.

У први мах нијесмо имали намјере да овај допис уврстимо. Писао га је један од Црногораца, који већ годинама у Бугарској живи и посумњали смо у његову објективност. У толико нам је пало у очи шта у томе погледу други листови доносе. Ти извјештаји не само што поткрепљују наводе у овом допису, него и у много оштријим потезима оцртавају стање у Бугарској.

Примјера ради само да наведемо неке: Социјалистичком сарајевском „Гласу Слободе“ пише један бугарски социјалиста о тешкоме стању у Бугарској, истиче, како војска тражи демобилизацију, па каже:

„Ушљед свега тога је бијела радничких маса управно неописива. Општинске потпоре потпуно су исцрипљене. Држава не брине управо никакву бригу за сиромашно радеће становништво. Ствар је дошла већ тако далеко, да гладујуће жене са дјецом у рукама уприличују уличне исказе, те пред градским вијећницима траже хљеб. Слика је то безграничног очајања.“

Једна таква жалосна женска демонстрација приређена је у Софији, а сигурно је да то није пошљедња. У многим провинцијалним градовима догодило се исто. Из Јамболоа и Филипопоља јављају нам, да је више стотина жена приредило протестне исказе; оне нијесу хтеле поћи својим кућама, него су чекале да добију потпору. Међутим мјесто *попоре осванула је кавалерија, те је голим сабањма рас-тјеравала ове несретне жене*. Код акције кавалерије многе су жене рањене и погажене од коња.“

Новосадски „Браник“ пише о стању у бугарској војсци ово:

„Од дана, када је бугарска штампа, која се налази у рукама „македонушких“ а то ће рећи у рукама људи, који живе од македонства и то на бугарској државној каси наплаћују готовим парам, почела да проповеда рат против Србије, у бугарској војсци *почело је да избија незадовољство и отворени протести*. Бугарска војска говорила је, да она *неће да се туче са српском војском, која је помагла Бугарској у Тракији и у освојењу Једрана*. Када су ови протести почели да бивају све шири и да обухватају све већи круг, а бугарске званичне стране предузете су све мјере, да се то незадовољство и сваки протест против так-

вога рата угуши. Негде је било успеха, али он је у главном тако мали да о њему не вреди ни говорити.“

То незадовољство против једног таквог рата пренијело се и на бугарски официрски кор. Ту су се брзо бугарски официри подијелили на двоје: једни су дијелили сулуде идеје дра Стојана Данева, председника бугарске владе, за рат против Србије, а други су били одсудно противни. Први, који су одобравали рат, припадали су колу т. зв. Македонаца, а други су били Бугари из источне и јужне Бугарске.

Због ове подјеле међу бугарским официрима настале су и препирке, које су се обично редовно претварале у свађе и бурне сцене.

Таква два случаја или боље примјера, била су прије три дана. Један је био у *Видину* а други у *Белоградику*.“

Биоградски „Балкан“ опширно доноси извјештаје о тим тучама, међу официрима где је било и мртвих и рањених, а „Политика“ доноси саопштења, у којима се износи како погранични бугарски војници причају да неће да се туку са Србима све и ако се рат објави.

Све то потврђују и они Бугари, војни обавезници, који из бугарске војске пребјегавају Србима.

Пабирци

Испуњење уговора

Др. Ђорђе Краснојевић, адвокат, првак радикалне странке у Војводини, устао је противу мишљења, које заступају српски политичари тражећи ревизију уговора и доказује да Србија треба да тражи испуњење, а не ревизију уговора. Он то овако излаже: Уговор склопљен између Србије и Бугарске садржи права и дужности савезника. Бугарска по уговору није своје дужности испунила и онда нема права ни да тражи права. Зато је Србија требала мирно да сачека, да Бугарска затражи испуњење уговора и онда да јој одговори кратко и јасно: испунићу до краја савезнички уговор и напустићу драгоценом крвљу мојих синова освојене крајеве, *чим ми докажете да сте са своје стране тачно савезнички уговор испунили*. У обичном животу, вели, важи правило да онај који тражи испуњење уговора, мора са своје стране да докаже да је уговор тачно испуњен, јер ако то не докаже, *није ни државна страна обавезана на испуњење уговора*. Оно што важи за приватно-правне односе, важи и за јавно-правне, јер јавно као и приватно правно морати имати за подлогу морал. Бугарска није пружила по уговору помоћ Србији, и уз то је због своје несреће Србију пријегнула да мобилише двапут већу војску него је била обавезана. Врх тога Србија је морала да даде Бугарској пушак, одјела, хране, топова и новца, а што је најглавније послала јој је у помоћ прко 50000 војске. Према томе др. Краснојевић држи, да не би било допуштено и праведно, да Бугарска, која *није испунила савезнички уговор*, добије не само све пробитке уговором установљене, него још и више, а Србија, која је учинила много више него је уговором била обавезана, да не добије ни оно што је сама задобила и да нема правног форума, који би баш на основу савезничког уговора могао досудити Бугарској оно што сада тражи.

То своје излагање др. Краснојевић завршује овим ријечима:

„Наше је мишљење, да српски политичари погрешно траже ревизију савезничког уговора и држимо, да би они требали тај свој захтјев да промијене, па да уместо ревизије уговора затраже од Бугарске, да докаже, да је она са своје стране савезнички уговор испунила. Ми нећемо да истичемо, како се Бугарска, као савезник, држала у албанском и скадарском питању, али сада, кад Бугарска захтијева од Србије да у што краћем року напусти оне земље које јој према савезничком уговору не припадају, држимо, да је дошло вријеме, да јој Србије одговори, да ће то учинити, кад Бугарска докаже, да је са своје стране савезнички уговор тачно испунила. Послије тога нека дође макар и до прелома, ми се не бојимо за Србију, јер вјерујемо, да ће је њена несаломљива вјера у народну будућност, која је у вјековима одржала према објесним Турцима, одржати и према надутим Бугарима.“

Аустро-Угарска за Бугарску

У овом спору, што га воде балканске савезне државе са Бугарском и у крвавим сукобима, који се сада међу савезницима одигравају, аустро-угарска штампа стоји на страну Бугарске и у томе толико далеко иде, да фалсификује позитивне чињенице, износећи како из ових борба излази као побједник. Ту симпатију „Нови Бечки Дневник“ објашњава сасвим отворено. Он вели да Србија osporava Бугарској права што се Бугар-

ска, вјерна својој ранијој политици и вјерној конвенцији, поново приближила Аустро-Угарској. Аустро-Угарска се, вели, увјек залагала за оног који је њен *искрен пријатељ и савезник*. Бугарска је то *показала и за вријеме прошлог рата. Њој се има да захвали што се Србија морала да одрекне јадранског приморја*. И да није што друго учинила него *само ово*, Аустро-Угарска би била *дужна* да је потпомогне. И онда дословно вели: „Да би показала колико умје да буде кавалер и пажљива према *искреној пријатељици и савезници Бугарској*, дипломатија аустро-угарске монархије учиниће све и предузме све, да се у овоме сукобу, који као да ће планути између Србије и Бугарске, све сврши у корист Бугарске.“

Ово признање је драгоцено за оцењивање држања Бугарске према савезницима. Према томе се и може разумјети писање писање бугарских листова у томе правцу.

Тако софиски лист „Народна Воља“, који финансира данашња бугарска влада, доноси чланак под називом: „Аустрска заинтересованост и Тројни Споразум“, у коме се, крај осталог, вели и ово:

„...Аустро-Угарска у корист Бугара. Она је изјавила да не може допустити да буде другојача подјела Македоније него онако како је то предвиђено српско-бугарским уговором. Њени животи интереси доћи ће у опасност ако Србија буде увећана. Једна јака Србија противна је аустријским интересима. Ако, дакле, не буде испуњен српско-бугарски уговор, она ће да прекрши своју неутралност.“

Та изјава Аустро-Угарске не само да је раздражила Србе и Русе, него и што Тројни Споразум. Француски и енглески листови покушавају да утичу на Бугарску да напусти предавајући јој опасност.

Али се сви љуго варају Бугарска ће прије прићи и Аустро-Угарској, која према њој има велике пријатељске симпатије, него да пристане да јој се отме Македонија. Бугарска ће се *прије одрећи и православаља, одрећи ће се свега и Русије*, него што ће дати пристајак да Србија узме Македонију.

Данас је дошао тренутак кад Бугарска има да ријеши шта ће да уради. Она већ пружа руку Аустро-Угарској.

Нека живи Аустро-Угарска, велика пријатељица велике Бугарске“.

Ту и ми ударамо тачку.

Корак Васељенске Патријаршије

Цариградски листови доносе ову вијест: Саобразно одлици патријаршког синода у Цариграду, изасланство састављено из патријаршког протосинода и секретара царског вјештаца, посетило је све стране амбасадорско у Цариграду. Изасланство је, у име Васељенског Патријарха изнело свој извјештај Бугара над Грцима, у свима областима, које су окупирале бугарске трупе. Једним дугим експозеом, изасланство је уознало амбасадоре са пошљедним извјештајима. Сви амбасадори, без изјетка, најпажљивије су саслушали изасланство и приближили су све изнијете податке.

Лист „Еклисијастички Атија“, службени лист Васељенске Патријаршије, донио је поводом овога један чланак, под насловом *„У крви и пламену“*, у коме се чуди, зашто Европа не интервенише, да би учинила крај тој ситуацији, и тражи гаранције за поштовање народне свијести разних народности.

Телеграфски извјештаји

— Биоградски Пресбиро —

Срби напредују

18. јуна
Бугарска редовна војска од 100.000 војника изненадно пријеђе јуче у 2 часа демаркациону линију. Јуче цио дан Бугари нападаху на цијелокупном српско-грчком фронту и скупљаху се дуж ријеке Брегалнице и Злетовоа. У почетку борбе са српске стране учествовале су само предстраже у мањини према надмоћности бугарских нападача. Ипак су успјеле да задрже своје положаје од јутра до мрака. Касније бугарске трупе биле су одбијене на *цијелој фронту*. Два српска батаљона борила су се са два бугарска пука и спријечише потоње да пријеђу Вардар код Бевђелије, гдје су српске трупе добиле помоћ тек синоћ. Данас се бој наставио. *Срби нагло напредују у правцу Штипа и Кочана*.

Беспримјерне бестијалности

18. јуна
Јављају службено из Скопља о почетку јучерашњих борба шље-

деће: У својем нападу током јучерашњег дана Бугари су развили снагу преко 100 батаљона пјешадије са преко 200 пољских и брдских топова и хаубица. Са српске стране учествовало је око 30 до 40 батаљона са 30 топова. Напад је имао карактер изненадне једновремене навале огромних снага. Док су се и могли очекивати изненадни мучки мањи напади као код Злетовоа и Неокази, ипак се није мислило да ће Бугари ићи до тога степена да читавим армијама нападну прије прекида дипломатских односа. Ова изненадност систематски је припремана најразнијим начинима на цијелом фронту *подмуклим средствима*, што свједоче шљедећи примјери: На појединим мјестима фронта бугарски војници говорили су нашим да осуђују братоубилачки рат, који желе политичари у Софији и *уговорили су да не пуцају једни на друге*. Наши су примили те разговоре с неповјерењем, и доиста на неколико мјеста у току напада *дигоше Бугари џушке у вис и показали су бијеле заставе, али у мјесто предаје учинили су бајонетски напад*. Један бугарски батаљон, користећи се мраком, дошао је близу једне српске батерије. Српска пјешадија, која је била близу, отвори ватру и Бугари на то повикаше: *„Наши смо, не пуцајте!“* Настаде забуна, ватра буде обустављена а Бугари извршише на то напад и заузеше четири српска топа. *Превара* би опажена до душе доцкан, али то раздражи српске трупе и како је почело свитати као један човјек кретаху се српска два батаљона и *јединим бајонетским налетом преузеше отету батерију од Бугара и што од њих не паде, даде се у бјегство*. Други примјер: На мосту преко Брегалнице код Штипа стајала су вазда по два бугарска и српска стражара. У недјељу посије подне командир бугарске страже позове српске офицере са предстраже да се заједно фотографишу, пошто су несугласице изравњали и рата неће бити. Сликали се доиста, али Бугари у очи истог дана најпрецизније измјерили су одстојање до српских ровова, извели скривено на положај читав артиљериски пук са тридесет и шест топова и извршили су све за напад. Заједничко сликање било је у недјељу по подне, а у понедјељак изјутра *Бугари су предузели изненада силан напад на наше предстраже*. У истом тренутку је 30 топова почело сипати ватру. Цијела просторија између ровова и бивака била је засута шрапнелима и митраљезима. Ко год је покушао да се пробије до заклона, падао је. Трупе су биле принуђене одрећи се заклона и посјести утврђене положаје. *Развио се крвави бој*. Срби су се лавовски тутили са бугарском надмоћнијом снагом. Бугари су све јаче наваљивали, али је долазила Србима помоћ. *Бугарски напад је одбијен на цијелој линији са огромним губитцима*. Гомила мртвих нападача покрила је поље, али и са српске стране било је тешких губитака. Из чете која је била на предстражи на мосту код Штипа *рањени су били официри, наредници и седам поднаредника*. Али сада долази *најстрашније*: Како су наши предњи дјелови били принуђени да се, очекујући појачање, у позадини повуку пред изненадном навалом далеко јаче снаге, оставили су своје најтеже рањенике у биваку под шаторима под заштитом женевске конвенције. *Бугари су побили бајонетима све ове рањенике*. Као жртва овог беспримјерног јунаштва пао је један од највећих јунака овога дана мајор *Милан Васић*. Бугарски напад *коначно је одбијен*. На сви-

ма тачкама са српске стране почеле су се ангажовати јаче снаге. Трупе се бију необично огорчене. Наши губитци знатни, али су бугарски огромни. *Гоци, по стиглим вјестима, држе се одлучно.*

Споменути испад и напади бугарски, који приказује сву разлику између простодушне природе српских војника, који иду на братимљење и бугарских који спремају *лучки напад и кољу рањенике*, створио је толико огорчење код Срба да се борбе воде *невјероватном жестином и безобзирношћу*. Навала на Штип и унакрсна ватра српских топова против Бугара била је страховита, поразна. *Штић је скоро читав иорушен.*

Рад Н. Скупштине

19. јуна Данас је Скупштинска сједница прекинула ушљед рата, који је заузео сву владину пажњу. Сједница ће бити настављена чим се положи мало разбистри. Предсједник Скупштине при закључењу сједнице држао је одушевљен говор, којим је поздравио побједоносну српску војску. Говор је био поздрављен великим усхићењем.

Улога Русије на Балкану

19. јуна У својем говору у Скупштини министар просвјете Љ. Јовановић изјавио је да није Русија била прва међу европским државама, која је почела водити своју политику на Балкану, већ Аустрија, нашљедница римског и германског империјализма, која се преко Евгенија Савојског упутила Цариграду кад је Русија била још далеко не само од њега него и од Црног Мора. Тек касније Русија је започела своју политику или као савезник или као противник Аустрије. Русија је тада нашла Аустрију као у положају закупника Балкана, и сада може ли се рећи да Русија долази на Балкан с истим циљевима? Не, Русија је дошла најприје с том намјером да под руским књажевима обнови Стару Византију и доцније, кад је тај политички правац морао бити напуштен, Русија се јавила са политиком, која се испољила у Сан-Стефанском Миру. За образовање санстефанске Бугарске нама припада један дио одговорности, и то не само ондашњој нашој влади, него и цијелом српском народу. Због тога појавила се искрена стрепња у српском народу, да се погрешка Русије не би поновила. Међутим ова стрепња није оправдана. Не треба заборавити да су Срби касније ушли у комбинацију руске политике. Срби су се користили доласком Русије на Балкан.

Успјеси српске војске

19. јуна У току данашње борбе прва српска армија *потиснула је Бугаре на цијелој линији, заузела је Дренак, Перушине и запленила је 6 топова*. Други дио српске војске заузео је *Древено*. Битка на Ријетким Буквама продужује се *с успјехом српских трупа, које заробише 20 бугарских официра, 58 подофицира и више од 700 бугарских војника*. Бугари су *потиснути* до ријеке Злетова и Брегалнице. Наши губитци нијесу још познати.

Чуда од храбрости

19. јуна Јутрос рано крвава битка отпочела је на цијелој линији од Ријетких Букава, Злетова до Штипа. Борба је трајала цио дан. Бугари су покушали одлучни напад, који су српске трупе на цијелоје фронту одбиле. *Бугари се иовлаче, гоњени од Срба, пут Кочана и Штица*. Било је више напада *бајонетом*. У овим нападима *показаше чудо*

од храбрости српски пукови XIX, VI, XI. непријатељ бијаше десеткован од стране наше нове артиљерије великога калибра. Храбра шумадиска дивизија, у чијим се редовима цио дан налазио Нашљедник Александар, *у једном нападубајонетима отела је од непријатеља 10 пољских топова са муницијом и заробила једну читаву команданију бугарских војника*. *Остале српске трупе заробише више од 1.000 бугарских војника, 120 подофицира и 30 официра*. Бугарски заробљеници изјавили су да *им је прекојуче прочитана прокламација Краља Фердинанда, којом се објављује рат Србији и Грчкој*.

Бугари траже преговоре

19. јуна Послије страшне битке од два дана *Бугари су се иовукли на цијелоје фронту*, гоњени од наших трупа, које их примораше да пређу с ону страну Брегалнице и Злетова, на чијим лијежим обалама заузимају одбранбене положаје. Бугарски *с губитци огромни*. Према нашим потоњим извјештајима, ми смо зарobili 30 официра, 120 подофицира и више од 1000 војника. Заузели смо 10 брзометних пољских топова. Наша војска продужава напредовање, обраћајући особиту пажњу на сваки бугарски покрет. Бугари су били истакли биле заставе у цијелој преговора, али то је било само изговор да би добили времена да одахну. Послали су парламенте у српски Главни Штаб, који није показао расположење да уђе у преговоре.

— Бечки Кор Биро —

Изјава министра Протића

Београд, 19. јуна

Министар унутрашњих дјела изјавио је у Скупштини да је влада увидјела у нападима од стране бугарских трупа почетак рата са Србијом, те је ушљед тога влада издала наредбу командату војске да брани српско земљиште свим својим силама. Скупштина је одобрила одлуку владе и затражила од исте да се непоколебиво држи изнесене одлуке.

Саопштење бугарског главног штаба

Софија, 19. јуна

Према саопштењу бугарског генералног штаба, сукоби са Србима и Грцима изашли су неповољно за Србе и Грке.

Бугарска војска у Солуну

Солун, 19. јуна

Послије жестоког боја сви бугарски војници у овдашњим војним становима разоружани су; мајор Лазаров, шест официра 1208 војника заробљени су. Данас влада ред и мир у вароши.

Мемоар бугарски Русији

Софија, 19. јуна

Влада је синоћ предала један мемоар руском посланику у Софији.

Срби заузели Крупиште

Београд, 19. јуна

Према извјештајима из Скопља, српске трупе зазеле су Крупиште *послије крвавог боја*.

Срби заузели главне бугарске позиције

Београд, 20. јуна

Главне бугарске позиције Ријетке Букве заузеше српске трупе на јуриш *послије крвавог боја*.

Одлучност Грчке

Атина, 20. јуна

Агенција „Хавас“ саопштава да је бугарски посланик тражио од Веницелоса да се непријатељства прекину, а да је Веницелос одбио и додао да је издао наредбу грчким

трупама да иду *напријед* и да *истјерају Бугаре са неутралног земљишта*.

Грчки краљ у војсци

Солун, 20. јуна

Краљ је отпутовао на границу да *предузме команду над војском*.

Српски ратни плијен

Београд, 20. јуна

Српске су трупе заробиле на Ријетке Букве 70 бугарских официра, 4.000 војника и заплениле су 30 топова.

Француска и Енглеска

— Предсједник Поенкаре у Лондону —

Предсједник француске републике Рајмонд Поенкаре бавио се прошле недјеље у посјету код енглеског краља Ђорџа петог. Ова прва посјета, коју је учинио нови предсједник француске републике, некадањи предсједник министарства, није само акт формалности, него је и од политичког значаја. Тај значај у големко је већи што ова посјета пада у доба када је политичка ситуација још једнако нејасна и када су односи међу групама великих сила доста неодређени. Не ради се ту толико о посјети новог предсједника француске републике колико о посјети савезника Русије и представника једне државе представнику друге државе заступљене у тројном споразуму. О томе најбоље говори сјајни дочек у Лондону. Почев од двора, па све даље редом, једнодушно се утркивало, да укаже предсједнику републике не само што веће почаси, него и топао и срдчан пријам. То одаје и писање енглеске штампе, која једнодушно топло поздравља госта и обасипа га најсрданијим ријечима. У свима тим спољашњостима испољавали су се срданији односи између двије земље, док се у говорима и француског предсједника и енглеског краља нарочито истичала једнодушност и узајамно повјерење, чиме је јасно дејантовано изношење њемачке штампе како су односи између Француске и Енглеске олакшавили и како се Енглеска почела њемачкој да приближује.

Да боравак предсједника француске републике у госте код енглеског краља није тек обичан акт куртоазије, већ да је и од политичког значаја, показује и то што га је пратио министар спољних послова Пишон, онај и који је приближио Енглеску и Русију и створио тројни споразум. Његов саставак са Цар Едвардом Трећом није имао само значаја за што тјешње пријатељство француско-енглеско, него је од значаја и за тројни споразум. Каже се, да се ради на томе да се споразум претвори у савез. А да се збиља ради на томе, свједочи то, што се већ сада наговјештава да ће Поенкаре с Пишоном учинити посјету и руском двору, као год и да ће ускоро енглески краљ Поенкареу вратити посјету.

Јасно је дакле да је посјета Поенкареова од великог значаја не само за однос француско-енглеске, као год и за учвршћивање тројног споразума, него и по европски мир и одржање политичке равнотеже.

С обзиром на балканске ствари, та посјета такође је од значаја. Ова посјета није ни противу кога уперена, нема агресивне сврхе, али је најбоље јемство, да се садање политичке прилике неће да измијене. Тројни споразум ће дакле радити у започетом помјерљивом правцу. А то је оно што за нас на Балкану има највише значаја.

У великој балканској кризи, као год и у садањим приликама које на Балкану владају, и ако не бучно, ипак је тројни споразум играо главну улогу. И поред свега што је долазило са стране тројног савеза, тројни споразум је сретно успио, да одстрани утицај тројног савеза и да пресудно рјјеч води у балканској кризи, а нарочито од тренутка од када је онако силно избило скадарско питање. Балканске савезне државе, које су биле пријетле тројном споразуму, и ако од њега најесу имале битне користи, или бар онакве какве су се очекивале, ипак су свјесне, да је засада тројни споразум што је рат локализован и што није било у њ упућтања са стране и поред тога што је ратоборност на тој страни била врло јака и готово несладљива.

С коликом је надмоћношћу тројни споразум из ове балканске кризе изашао, довољно је да укажемо на резултат: тројни споразум, који је био и сувише агресиван и непрекидно

се уплицетао да утиче на развој ствари и да о томе одлучује, на крају крајева није постигао оно што је хтио, а уз то је и потпуно изолован од сваког мијешања у балканским стварима. Од улоге главног и одлучног фактора, он је приморан био да се задовољи улогом мирног посматрача. То свједочи потписивање мира у Лондону, финансијско ликвидирање отоманске царевине у *Паризу* и конференција представника балканских савезних држава у *Петрограду*!

Та превласт тројног савеза несумњиво да се поњало ковсуда тројног споразума и сигурно је да то ривалство неће бити олако пропуштено. Зато опрезни политичари тројног споразума енергично раде, да ту превласт одрже и да буду спремни за сваку евентуалну одмазду. Споразум се дакле јача, учвршћује, а тим уједно осигурава и политичка равнотежа. За нас је то најбоља гаранција, да ће Балкан остати балканским народима и да се неће дозволити ничије мијешање са стране.

Према томе боравак предсједника француске републике у Лондону и за нас је од великог значаја.

Ријеч бокелског посланика

— Говор посланика д-ра Вукотића — (2)

Али на жалост наша дипломатија ударила је сасвим противним смером. Стара мржња против Србије избила је овога пута на врло очит начин. Кад се је освједочила, да се више не може одржати принцип „статус кво“, прихватила је и она тешким болом у души онај: „Балкан Балканским народима“. Али да шкоди Србима и да парализира успјехе њиховог оружја створила се је самостална Арбанија. Да постигне тај свој циљ ставила се је наша монархија, да се послужим ријечима Његове Презвишености Министра Предсједника: „у пози оружано посматрача“, угрожавајући тијем Европски мир. Али народ није стога, да би се могао без разлога непријатељски расположити против онима, који су онаквим одушевљењем сручили у рат, да ослободе своју потлачену браћу. Требао је за то измислити Прохаскину аферу и пришити Србима то нечувано барбарство, које би тобоже били извршили на најбургалнији начин на аустријског консула и тиме нанијели тешку повреду монархији. Таквом срамном измишљотином агитирало се је против Србима свудје и у свим друштвеним слојевима. Та је недостојна игра трајала више седмица. Тиме се је хтио створити casus belli и у народу умјетно распалити гњев против Србима. Цијела Европа била је у грозничавом стању. Наша монархија била је већ спремна на рат и чак се је у ту сврху била обавила измјена шефова на врховима војничке управе.

Док се је од часа до часа очекивало грување наших топова, да оперу тако страшној срамоти нанешу монархији, једног лијепог јутра на велико изненађење цијелог свијета изашло је службено саопштење аустроугарског министарства спољних посала: „да се са радосћу може констатовати, да су сасвим измишљене вјести, које су се проносиле о консулу Прохаски.“

Ово је била capitis deminutio малима (највеће понижење) за нашу вањску политику, а мина, коју је наша дипломатија била намиренила европском миру, експлодирала је испод привреде наше монархије. Стварањем оваквих прилика упропаћене су милијарде, упропаћене су многе породице, а монархија доведена у економску кризу. Нашу дипломатију пратили су свуда неуспјеси пак није боље прошла ни са афером Палића, којег се је хтјело приказати као мученика, а Србе као најгоре барбаре.

Да се Србима ускрате плодови њиховог побједоносног оружја, да се Србија истисне с мора, Црна Гора из Скадра, старе српске присталинице, да се одаме и једној и другој могућност њиховог економског развојта, створила се је неодољивна Арбанија.

Захваљујући правим пријатељим европског мира, монархија је успјела у својим тежњама утрошивши при том силно своју економску снагу и наукујући на себе неопачено велику мржњу изван граница, а неопачено незадовољство у властитој кући. И тако је она по врло скупу цијену и велику опасност створила Арбанасима слободу заборављајући, да њени власти народи већ одавна узалудно вапе за слободом и грађанским правима. Стота doset. Стварањем слободне Арбаније, наша је дипломатија, како она каже, сачувала животне интересе монархије. „Прије свега морамо знати кућу с поља заштитити“ казао је г. министар-предсједник у свом експозеу. Ако се Арбанија сматра том обраном, онда

се тешко вара, јер ће скоро будућност показати, да је та обрана врло скупа и за нашу државу врло непоуздана.

Могло се је више пута чути и у овој високој кући, да је Аустрија морала сачувати слободну арбанску обалу од страна, да јој се тамо неби преко Црне Горе и Србије угуњездила Русија и да јој неби затворила излаз јадранског мора. Ова је бојазан сасвим неоснована, јер да Русија има заиста таквих циљева, она би их могла оживотворити непрестано Црне Горе и њезиних обала, а с друге стране, кад би то било заиста њезин политички програм, немогуће ми је вјеровати, да би га она тако лако напустила.

Висока кућо! Талијански професор Кароло Катапани извршни познавалац Арбаније и њезиних прилика, а истодобно њезин велики пријатељ, казао је у једној скоро издатој брошури: „да је дубоко увјерен, да Арбанију не може већа несрећа задесити него да би у данашњем њезин стању добила аутономију и независност“. Ово је мишљење сасвим темељито и не може се уопће ни мислити на једну темељиту државну управу код оног конгломерата племена, које тако јак дијеле и језик и вјера и обичаји. Њихов опстанак повјест биљежи се назад 2000 год.; налазили су се увијек на друму између источне и западне културе, а остали су јој увијек неприступачни, јер у култури и државном поретку виде пропаганду њихових народних обичаја и народних особина. Све је ово било добро познато створитељима слободне Арбаније: Аустрији и Италији, а ипак су је створили само да Српству забоду нож у живо срце.

Тешко је вјеровати, да српски народ, који је знао за толико вјекова сачувати заштиту мисао на освету косовских гробова, тешко је кажем вјеровати, да ће он заборавити кости његових јуначких синова, које се гомилају око скадарских тврђава, око Љеша, Драча и по осталој Арбанији изручена барбарству Арбанаса. Али ако је Аустрија Арбанију створила као свој залогај неможе се ни помислити, да би она са својом савезницом Италијом могла наћи начина да мирно подијеле своје интересне сфере све и кад неко трећи не би то спречавао. Арбанија је била и остаје најделикатније спорно питање између двије савезнице. Новим стањем ствари, отворена су нова врата њиховим савршеном опречним аспирацијама што ствара могућност њиховог оружаног сукоба.

Било како било, факат је, да је Аустрија стварањем недовисне Арбаније спријечила коначно ријешење Балканског питања и тим оставила на Балкану сјеме за нове немире. Скоро будућност ће доказати у чију је корист то учинила.

Поштована господо! Дозволите ми, да за час заузем у арбанашком питању сасвим противно становиште од онога што сам га до сада заступао. Предпоставимо, да ће Арбанија остати Арбанастима и да на њу неће нико бацити освјетачки поглед. Предпоставимо, да ће она у сразмјерно кратко вријеме зачудити читави свијет својим државним уредбама и својим напредком на културном и економском пољу, али ја питам, ко има те неизмјерне жртве поднијети за Албанију, да је тако уреди и просвијетли, пошто се, мислим, неће никога наћи, који би тврдио, да је она кадра то сама по себи извести. Ко ће увести државне уредбе, ко ће основати школе, ко ће саградити путеве и жељезнице, ко ће ударити прве темеље домаћој трговини и индустрији? Зар Аустрија? Не! Она мора прво да уреди и унапреди своју Арбанију. Да, нама јужним Словенима, а особито Далмацији фале главни услови, да можемо коракнути путем напретка. Ово је доказано многобројним нашим тужбама и захтевима које смо подизали у овој високој кући, а који су остали увијек глас вапијућег у пустињи. Ја их нећу поновно навраћати, јер би то значило губити узалудно вријеме. У овом часу долазе ми и нехотице на памет Гладстонове ријечи: „Покажите ми прстом на географској карти где је Аустрија што добра учинила!“ — Код нас заиста није; ми смо били и на жалост остајемо увијек њезина презрена пасторчал.

Многопоштована господо! Није ми стало до гостопримства којег је Аустрија указала Арбанастима за вријеме Балканског рата. Ја нећу овдје напомињати све оне проблематичне екзистенце, које се још шире на трошкове диспозиционог фонда (гласови: чуње); али скушћина њихових првака која се је одржала у Трсту под покровитељством наше дипломатије и средствима њезиног диспозиционог фонда у главној сврси, да на најподлији начин руже Србе, то је поступак, који доказује не само сву силу мржње коју Аустрија гоји против Србима изван граница, већ и поманкаће сваког обзира према нашим националним осјећајима што изазива најстрожију осуду.

Обзиром на све ове рекриминације, коих сам се овдје у кратко дотакао и обзиром на ове тужбе, које су моји поштовани другови изијели, свишито би било и да изавим какво ћемо становиште заузети при гласовању овог прорачунског провизорија. (Одобравање, говорнику честитају).

Српски регрути

— Подмладак војске у Србији —
Биоград, 17. јуна.

Има већ мјесец и по дана како су у своје команде ступили регрути свих родова оружја. Обука је сада у највећем јеку. Наип регрути науче сада за недељу дана што су раније с муком превазила за мјесец дана. Како и не би научили, кад својим очима виде успјехе српског оружја?

Ово, што су они читали у народним пјесмама и дугих зимских ноћи слушали уз јек гусала јаворових, сад се испунило. Млада Србија дочекала је ту славу да ове године ступи на одлуку веће рока у јуначке пукове, који провесоме српске застане од Врање до Солуна и од Једрена до Скадра.

Када чољек гледа ове младе људе са каквом се вољом усавршавају у војничкој вјештини, мора да засузи. На Овчем Пољу гледамо регруте VI пука Престолонаследника Александра. Сви су обучени у ново суро одјело Каплари их обучавају у пушачкој радњи. Раде извапредно. Док се једни вјежбају у руковању оружјем, други нишаве у мале бојне мете, а трећи излазе на рапорт старјешицама. «Изволте, капларе!» — чује се одјеци гласа повор српског ративка. «Није добро, Драгомир, пред старјешином мораш стајати као укопан!» одговара му мирно каплар.

Из даљине се чују удари добаша и трештења труба. То се регрути враћају из ратне службе. Обично их вјежбају на славним пољима војних области. Док Дринци уче своје регруте по Овчем Пољу, докле се Дунавци обучавају по славном кумановском разбојишту; Моравци излазе сваки дан на учешће по равнинама битовским пољима.

Ни један од тих младих људи не страши се боја и крвавог медања већ једна чежа час када ће стати на брашк своје велике Отаџбине. Прије неколико дана, упитао је командир једне чете своје регруте: «Ко ће од нас на предстражу и у патролу?» Појанила се сугарска комитска чета. Сви су се јавили.

У артиљерији регрути не могу да се одвоје од топова. По издан их загледају, чисте. Старешине не могу да их са њих скину.

Кад престане занимање и кад се да одмор, настаје играње. Српско се војно врије почитаво саге. Рекао би чољек, да ти буди нијесе тога дана ридици па хоће у коју да се разопаде.

Увече идите компаније војника крај ватри. Регрути окупају око својих каплара и старијих ратних другова ветренице слушају приче из славног похода српске војске.

Све су те приче врло занимљиве. Сјуда се у њима виче храброст и пожртвовање појединих војника и старешина. Има случајева да нови регрут слуша такве приче о јунаштвима своје браће или рођака, који су се јувачки борили на Куманову, Призату, Алпиници и Битољу. С времена на вријеме чује се монотони глас гусларев који својим новим друговима опјева боја на Битољу и поход српске војске преко четири мора.

Тако то иде из дана у дан. Тако се нове српске генерације, уз славне старе, спремају да створе Велику Србију.

П—а

Дневник

Особито одушевљење. У парочитом допису из Скопља загребачки „Србобран“, говорећи о дочеку наше војску у Митровици и Скопљу, износи како је у Скопљу изазвао особито одушевљење срдачни поздрав нашег листа сјединој војсци. Из тога нашег чланка о састанку двије српске војске на Косову у предугарско Видовдану донијели су важније ставове готово сви биоградски листови.

Командант Драча. У буџету министарства народне привреде у Србији предвиђено је мјесто команданта слободног пристаништа Драча. Као што биоградски листови јављају, избор команданта извршиће се у најкраћем времену.

Хрвати и Видов-дан. У Мостару је на Видов-дан у римокатоличкој цркви приређена миса и задушница за погинуле на Косову и за осветнике косовске. Миси и задушници присуствовали су крај Хрвата и Срби. По свршеној задушници посланик Ђуро Џамоња држао је говор о значају Видов-дана, када је манифестована слога Срба и Хрвата.

Признаге школе. Угарски министар просвете нарочитим расписом признао је равноправност средњих школа у Босни и Херцеговини са сличним заводима у Угарској. На тај начин они који су у Босни и Херцеговини свршили основну школу, гимназију и реалку без испита ће се примати да наставе науке у Угарској. Равноправност је дата и вишим дјевојачким школама и другим заводима са угарским вишим девојачким и грађанским

школама. Из четвртог разреда гимназије и реалке у Босни и Херцеговини примаће се у угарске више трговачке школе, а из троразредних трговачких стручних школа у Босни и Херцеговини примаће се у доњи разред виших трговачких у Угарској с испитом из предмета који нијесу учили.

Видовдан у Далмацији. Видовданска прослава на далматинском Косову код Квина, као што јављају, није била забрањена, али је било забрањено све само да се она онемогући. Обустављени су нарочити возови, забрањено је држање говора, послано је много жандара и детектива тако, да се знало да је прослава дозвољена, али се зато знало да је све забрањено само да не буде прослава. То је нова формула: прослава се не забрањује, али се забрањује оно што сачињава ту прославу.

Вријеме. Дани пролазе, улазимо све више у љето, али вријеме још никако да се пролетиша. Још једнако је облачно. Облаци се по небу колуцају и кад сунце огране. Све изгледа да ће бити киша. Ноћас се овог излила. Ни данас нијесмо без ње, а хоризонт је једнако прекривен тешким облацима као у позној јесени. Прошлог дана, као год и јуче, имали смо и јаког вјетра. Он се и данас осјећа.

Кратке вијести

Њемачка агент провокатор. Прошле суботе била је сједница њемачког парламента врло бурна. Ту буру изазвао је познати социјалиста Шајдеман за вријеме претреса предлога о војним реформама. Он је оштро напао милитаризам и истакао да је Њемачка агент провокатор за оружање осталих држава. Државни канцелер Бетман Холвег узрујано је реагирао, добацив социјалистима да су разорни елементи. Социјалисти су на то дигли протест и изазвали у парламенту буру негодовања. У парламенту је владала паклена вика, која је била и бесомучна када су грађанске странке запеле да социјалисте надвучу. Државни канцелер је једва успио да заврши свој говор.

Нови лист „Хрват“. Нови орган странке права изашао је у Загреб у суботу. Зове се „Хрват“. Први број јун је изава повремена др. Милу Старчевићу, а осуђује се поступање отпадника, франкована, па чак и бирачи њихови. Унекима се франковани нападају и зато што заподјелевају кавгу са Србима. „Хрват“ се посредно, али јасно изјаснио да је у спору српско-бугарском на страни Срба.

Најновији извјештаји

Атина, 21. јуна. *Грчке трупе заузеле су Њевелију и Кулкис; Бугари су се дали у бјегство.* (Кор-Биро).

Софија, 21. јуна. — Срби и Грци, одбијајући прекид операција, доводе до тога да је *рат неизбјежан.* Бугарска Агенција демантује сва извјешћа из Биограда, која се односе на успјехе Срба противу бугарске војске. (Кор-Биро).

Биоград, 21. јуна. — Борба другог дана, у уторак, била је у *хаотичном и безумном бјегству 7 дивизије*, која је била у јачини од 24 батаљона и 70 топова: она је била одбачена на лијеву обалу ријеке Златове, ту су их српске трупе приморале да оставе велики број мртвих и рањених. Тек су Бугари почели да одступају гоњени српском пјешадијом, тада је српска коњица јуришала и *повлачење бугарско претворило се у безумно бјегство.* Бугари су оставили целокупне батерије, митраљезе, бацители су пушке муницију и пртљак. Са заједничким комбинованим напором српске пјешадије и коњице, *освојена је цијела брзометна вољска батерија од 4 топа, 11 кара са зацрегом, послужом и официрима.* Осим тога *плијена, Срби су заузели 9 топова брзометних вољских, 13 кара и 7 брзометних брдских топова и цијеле секцију митраљеза, као и 4 топа са потпуковником зайрегом и саремом, а уз то велики број пушака и муниције.* Срби су *заробили и потпуковника, који је командовао XIII. пјешадијским бугарским пуком, који је био расирштен; 10 официра, 1000 подофицира и војника.* Бугарски су губитци врло огромни.

Према њиховим мртвим и рањеним, које су оставили на бојном пољу, они морају да имају 700 мртвих а 1800 рањених; српски губитци, и ако су велики, ипак су мањи од оних бугарских. Најкрвавија борба била је на српском десном крилу. Послеје *страховитог бугарског пораза* Срби су заробили 19 официра, 198 подофицира и више од 1500 војника. Послеје карантине од 6 дана, заробљеници ће се предати заштитним српским трупама. (Б. Пресбиро).

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Многим нашим претплатницима истиче претплата крајем овога мјесеца, те је вријеме, да претплату обнове, како им се не би лист обуставио; јер лист ће се обуставити свима без разлике који не обнове претплату до конца овога мјесеца. Најзгодније се претплатити код пошту. Цијена је листу на пола године: за Црне Гору перпера 5, а за иностранство 7^{1/2} франака у злату.

Цетиње, 6. јуна 1913.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ЦЕТИЊСКОГ ВЈЕСНИКА“

Од 5. јула отварам на Цетињу

ресторан „Косово“

на горњем спрату моје досадање *посластичарнице* у главној улици.

Кухина ће бити *европска* и у њој ће се моћи добити све што публика захтијева. Цијене ће бити умјерене како за абоненте, тако и за оне, који би јели à la carte. У исто вријеме препоручујем се и за спремање *банкета.*

Посластичарницу ћу и на даље задржати и биће снабђена свима могућим паштама, а слатка ће израђивати један сицилијански вјештак.

Моли за посјету

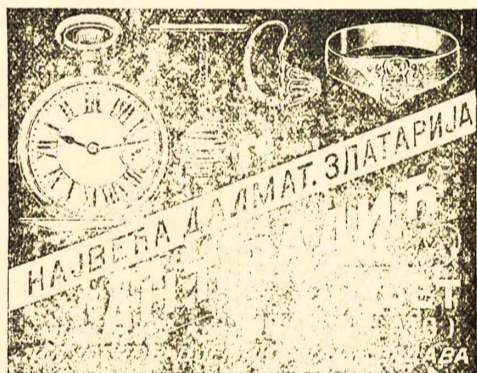
п. п. бр. 14 2 6 ЈАНКО БРАЈОВИЋ

ДУБАН на Балшића Пазару, у којем је „Књижара Мартиновића и Иванишевића“ издајем под најам од 1. јула ове године.

Цетиње.

СТЕВО ДЕЉА.

П. п. бр. 17, 2, 2

П. п. бр. 1. 34—50

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ, ЗЕДЕНЦКА (Бокa Когорева) ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ И НАЈЛЕПШИЈЕГ МАТЕРИАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава.

п. п. бр. 16, 1, 25

ПОМЕН

Стављамо на знање нашим пријатељима, да ћемо у неђељу 23 овог мјесеца, у храму Св. Параскеве у Добрском Селу, у 9 сати прије подне, држати парастос нашој непрежаљеној браћи:

барјактару † ДРАГУ БОГДАНОВУ,
барјактару † ПЕРИШИ МИЋОВУ,
† ЈОВАНУ МИХАИЛОВУ, † МАЦАРУ
АНДРИНУ, † РАДУ ИВОВУ и † МАРКУ
БОГДАНОВУ — СВЈЕКЛОЋАМА

погинулима на јурицима на Широј Гори, Тарабошу и Бардању.

Добрско Село, 19. јуна 1913.

Ожалошћена:

П. п. бр. 18, 2, 2 породица СВЈЕКЛОЋА